

УДК 339.9: 338.001.36

Бочарова Ю. Г.,
кандидат економічних наук, доцент

Донецький національний університет
економіки і торгівлі
імені Михайла Туган-Барановського,
м. Кривий Ріг, Україна,
e-mail: y.bocharova@ukr.net

СТАЛА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ІНФРАСТРУКТУРНИХ СИСТЕМ²

Bocharova Yu. H.,
Candidate of Economic Sciences,
Associate Professor

Donetsk National University
of Economics and Trade named
after Mykhailo Tugan-Baranovsky,
Kryvyi Rih, Ukraine,
e-mail: y.bocharova@ukr.net

THE SUSTAINABLE COMPETITIVENESS OF INFRASTRUCTURE SYSTEMS

***Мета.** Мета статті полягає у обґрунтуванні необхідності введення у науковий обіг, визначенні сутності та основних детермінантів сталої конкурентоспроможності інфраструктурних систем.*

***Методи.** У процесі дослідження використано наступні загальнонаукові методи та прийоми пізнання: теоретичне узагальнення і порівняння, аналіз і синтез, індукція та дедукція, групування та класифікація, моделювання.*

***Результати.** Обґрунтовано значення та роль розвитку інфраструктури в умовах глобалізації. Визначено сутність поняття «стала конкурентоспроможність інфраструктурних систем», обґрунтовано його зв'язок із поняттям «стала конкурентоспроможність країн». Встановлено основні фактори та умови забезпечення сталої конкурентоспроможності інфраструктурних систем. Використання результатів проведеного дослідження під час розробки стратегії забезпечення конкурентоспроможності, соціально-економічного зростання та розвитку України дозволить підвищити ефективність державних зусиль у зазначених вище напрямках, забезпечити їх інклюзивність та узгодженість.*

***Ключові слова:** конкурентоспроможність, стала конкурентоспроможність, інфраструктура, інфраструктурна система, стала конкурентоспроможність інфраструктурних систем.*

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку світового господарства та міжнародних економічних відносин, який характеризується прискоренням процесу глобалізації, активною урбанізацією, збільшенням чисельності населення в світі, загостренням цілої низки глобальних проблем, асиметричним та диспропорційним економічним зростанням та розвитком, підвищенням стандартів та якості життя, зростають потреби у розвитку інфраструктури. Так, відповідно до результатів дослідження компанії McKinsey: 1) сьогодні вартість існуючої глобальної інфраструктури оцінюється, за різними підходами, у 20-50 трлн. дол.; 2) у найближчі 15 років для забезпечення зростаючих потреб населення світу у інфраструктурі необхідно інвестувати у її розвиток 93 трлн. дол. [1]. Крім того, як свідчать результати дослідження [2] протягом 2016 до 2030 років світ повинен інвестувати близько 3,8% ВВП (або в середньому 3,3 трлн. дол. на рік) в економічну інфраструктуру для підтримки очікуваних темпів зростання. На країни, що розвиваються, припадає близь-

² Публікація містить результати досліджень, проведених при грантовій підтримці Державного фонду фундаментальних досліджень за конкурсним проектом 20538.

ко 60 відсотків цієї потреби. Але якщо нинішня траєкторія недофінансування буде зберігатися, світ буде відставати приблизно на 11 відсотків, або на 350 млрд. дол. на рік. Беручи до уваги все зазначене вище, а також те, що розвиток інфраструктури, в залежності від її особливостей, як свідчать численні дослідження українських та зарубіжних науковців, може чинити різновекторний вплив на економіку, сьогодні існує нагальна потреба дослідження та визначення найбільш ефективних форм проектування, будівництва, організації та експлуатації інфраструктурних систем, визначення сутності та основних факторів забезпечення сталої конкурентоспроможності інфраструктурних систем.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідженню феномену інфраструктури як фактора та індикатора економічного розвитку та зростання, забезпечення конкурентоспроможності присвячено роботи великої кількості як українських [3], так і зарубіжних вчених [1], [2], [4] – [7]. Однак, незважаючи на це, сьогодні практично не існує досліджень, які були б присвячені визначенню сутності та детермінантів забезпечення сталої конкурентоспроможності інфраструктурних систем, що не дозволяє розробити ефективні національні стратегії забезпечення конкурентоспроможності, соціально-економічного зростання та розвитку, забезпечити їх інклюзивність та узгодженість із домінуючою сьогодні у світі концепцією сталого розвитку, яка визначає нові вимоги та переосмислює критерії та індикатори ефективності функціонування як окремих соціально-економічних систем країн, так і світового господарства в цілому.

Мета статті. Мета статті полягає у обґрунтуванні необхідності введення у науковий обіг, визначенні сутності та основних детермінантів сталої конкурентоспроможності інфраструктурних систем.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Опираючись на проведений аналіз [1] – [7], можна зазначити наступне:

1. Під інфраструктурою доцільно розуміти сукупність інституцій (підприємств, установ, організацій та ін.), які забезпечують загальні умови і нормальне функціонування економічної, соціальної, екологічної та інших галузей життєдіяльності суспільства, його відтворення і розвиток.

2. Інфраструктурна система – множина взаємодіючих інституцій (підприємств, установ, організацій та ін.), які знаходяться у відносинах і зв'язку одне з одним, створюють цілісне утворення, забезпечують загальні умови і нормальне функціонування економічної, соціальної, екологічної та інших галузей життєдіяльності суспільства, його відтворення і розвиток.

3. Інфраструктурна система, як і будь-яка інша система, характеризується емерджентністю, інгерентністю, адаптивністю, еквіфінальністю, цілеспрямованістю, організованістю, цілісністю, функціональністю, структурністю, стійкістю, узгодженістю складових елементів та ін.

4. Особливості проектування, будівництва, організації та експлуатації інфраструктурних систем чинять різновекторний вплив на спроможність країни у довгостроковій перспективі забезпечувати соціально-економічне зростання та розвиток, конкурентоспроможність.

Розвиток сталих (стійких) інфраструктурних систем є вимогою та основним фактором забезпечення соціально-економічного зростання, розвитку, конкурентоспроможності країн в умовах глобалізації, обмеженості ресурсів (чим більш сталою і стабільнішою є інфраструктура, тим менше зусиль необхідно для її обслуговування та підтримки). Результати досліджень авторів роботи [1] свідчать: стійкість та життєздатність інфраструктурних систем створюють цілу низку непрямих вигід: скорочення споживання ресурсів, зменшення негативного впливу на зовнішнє середовище, забезпечення соціальної інклюзивності, підвищення рівня прозорості функціонування соціально-економічних систем, інфраструктурної системи; забезпечення дотримання прав людини, поліпшення умов праці. Схожі висновки зроблено авторами роботи [5], в якій зазначено, що доступність за конкурентними цінами інфраструктури світового класу, наприклад, енергетика, телекомунікації,

транспорт і супутні послуги мають вирішальне значення для підтримки конкурентоспроможності, яка також визначає сталість рівня життя, зайнятості, рівень заробітної плати та фінансування державних послуг. Таким чином, як свідчить проведений аналіз [1] – [7], розвиток інфраструктури сприяє забезпеченню економічного розвитку та зростання у довгостроковій перспективі; підвищенню конкурентоспроможності, продуктивності, максимізації конкурентних переваг; підвищенню рівня соціальної та територіальної згуртованості, інтеграції та інклюзивності; зменшенню рівня соціальної напруженості; підвищенню рівня та якості життя, розвитку інтернаціоналізації (через нарощення зовнішньоторговельних потоків, зменшенню транспортних та інших трансакційних витрат) та поглибленню МРП; нарощенню обсягів інвестиційних ресурсів, розвитку людського капіталу, розвитку наукового, інноваційного капіталу; підвищенню економічної й підприємницької активності населення (розвиток підприємництва); розвитку духовно-морального потенціалу суспільства (за рахунок розвитку соціально-культурної інфраструктури, яка поділяється на освітньо-економічну (освіта, культура та мистецтво) й оздоровчо-економічну (охорона здоров'я, фізична культура і спорт, рекреаційне господарство); формуванню прогресивних тенденцій у демографічних процесах; відтворенню робочої сили, яка буде відповідати якісним потребам і рівню; розвитку виробництва, ефективному використанню трудових ресурсів, забезпеченню оптимальних житлово-комунальних і побутових умов життя населення, поліпшенню і збереженню фізичного здоров'я населення, раціональному використанню людиною вільного часу тощо.

Стала (стійка) інфраструктурна система – це система, яка не тільки забезпечує загальні умови і нормальне функціонування економічної, соціальної, екологічної та інших сфер життєдіяльності суспільства, його відтворення і розвиток, але й створює умови для підтримки його економічної, соціальної та екологічної стійкості, сталої конкурентоспроможності.

Стала конкурентоспроможність інфраструктурних систем є складовою та умовою сталої конкурентоспроможності країн, під якою розуміється набір інституцій, політик та факторів, які роблять націю продуктивною у довгостроковій перспективі, забезпечуючи при цьому її соціальну та екологічну стійкість.

Стала конкурентоспроможність інфраструктурних систем – причина, наслідок та критерій реальної та потенційної порівняльної здатності інфраструктурних систем забезпечувати та перманентно підтримувати у середньо- і довгостроковій перспективі соціально-економічне зростання та розвиток країн в глобалізованому світі конкуруючих економік, забезпечуючи при цьому їх соціальну та екологічну стійкість.

Отже, можна визначити, що факторами та умовами забезпечення та утримання сталої конкурентоспроможності інфраструктурних систем є: сталість та екологічність інфраструктурних систем; якість елементів інфраструктурних систем; ціна споживання послуг інфраструктури; надійність та безпечність інфраструктурних систем; стабільність та міцність конфігурації інфраструктурних систем; дифузія та комплементарність елементів інфраструктурних систем; фінансова, інформаційна та інша підтримка розвитку інфраструктурних систем; інституційне середовище розвитку інфраструктурних систем тощо.

Висновки і перспективи подальших розробок. Проведене дослідження дозволяє зробити наступні висновки:

1. Наразі існує нагальна потреба введення у науковий обіг поняття «стала конкурентоспроможність інфраструктурних систем», під яким доцільно розуміти причину, наслідок та критерій реальної та потенційної порівняльної здатності інфраструктурних систем забезпечувати та перманентно підтримувати у середньо- і довгостроковій перспективі соціально-економічне зростання та розвиток країн в глобалізованому світі конкуруючих економік, забезпечуючи при цьому їх соціальну та екологічну стійкість.

2. Стала конкурентоспроможність інфраструктурних систем визначається сталістю та екологічністю інфраструктурних систем, якістю елементів інфраструктурних систем, ціною споживання послуг інфраструктури, надійністю та безпечністю інфраструктурних

систем, стабільністю та міцністю конфігурації інфраструктурних систем, продуктивністю та ефективністю інфраструктурних систем, рівнем дифузії та комплементарністю елементів інфраструктурних систем, рівнем фінансової, інформаційної та іншої підтримки розвитку інфраструктурних систем, сприятливістю інституційного середовища розвитку інфраструктурних систем та ін.

Результати дослідження будуть використані у подальших роботах автора, присвячених вивченню феномену сталої конкурентоспроможності інфраструктурних систем, їх ефективному функціонуванню та розвитку. Використання результатів проведеного дослідження під час розробки стратегії забезпечення конкурентоспроможності, соціально-економічного зростання та розвитку України дозволить підвищити ефективність державних зусиль у зазначених вище напрямках, забезпечити їх інклюзивність та узгодженість.

Список літератури / References

1. Ustainable infrastructure and finance. How to Contribute to a Sustainable Future, 2016 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://unepinquiry.org/wp-content/uploads/2016/06/Sustainable_Infrastructure_and_Finance.pdf.

Ustainable infrastructure and finance. How to Contribute to a Sustainable Future (2016). Available at: http://unepinquiry.org/wp-content/uploads/2016/06/Sustainable_Infrastructure_and_Finance.pdf.

2. Bridging global infrastructure GAPS [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mckinsey.com/~media/mckinsey/Industries/Capital%20Projects%20and%20Infrastructure/Our%20Insights/Bridging%20global%20infrastructure%20gaps/Bridging-Global-Infrastructure-Gaps-Full-report-June-2016.ashx/>.

Bridging global infrastructure GAPS (2016). Available at: <http://www.mckinsey.com/~media/mckinsey/Industries/Capital%20Projects%20and%20Infrastructure/Our%20Insights/Bridging%20global%20infrastructure%20gaps/Bridging-Global-Infrastructure-Gaps-Full-report-June-2016.ashx/>.

3. Хаджинов І. В. Методологічні особливості вивчення поняття "інфраструктура" та її функцій / І. В. Хаджинов // Економічний вісник Національного технічного університету України "Київський політехнічний інститут". – 2013. – № 10. – С. 38 – 41.

Hadzhynov, I. Metodolohichni osoblyvosti vyvchennia poniattia "infrastruktura" ta yii funktsii [Methodological study features the concept of "infrastructure" and its functions] / I.Hadzhynov // *Ekonomichnyi visnyk Natsionalnoho tekhnichnoho universytetu Ukrainy "Kyivskiy politekhnichnyi instytut"*. – 2013. – № 10. – S. 38 – 41.

4. Тетиор А. Н. Экологическая («устойчивая») инфраструктура как основа устойчивого развития // Евразийский союз ученых (ЕСУ). – 2015. – № 12 (21). Технические науки. – С. 108 – 113.

Tetior, A. N. Ekologicheskaya («ustoychivaya») infrastruktura kak osnova ustoychivogo razvitiya [Environmental ("sustainable") infrastructure as the foundation of sustainable development] / A. N. Tetior // *Evraziyskiy soyuz uchenyh (ESU)*. – 2015. – № 12 (21). Tehnicheskie nauki. – S. 108– 113.

5. Global Infrastructure Facility [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.Worldbank.org/en/programs/global-Infrastructure-facility>.

Global Infrastructure Facility (2016). Available at: <http://www.worldbank.org/en/programs/global-Infrastructure-facility>.

6. Infrastructure to 2030 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.oecd.org/futures/infrastructureto2030/40953164.pdf>.

Infrastructure to 2030 (2007). Available at: <https://www.oecd.org/futures/infrastructureto2030/40953164.pdf>.

7. Competitive Advantage of Sustainable Infrastructure [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://3gf.dk/en/events/3gf-2014/ideas-lab/creating-a-competitive-advantage-for-resilient-infrastructure-in-the-financial-market/>.

Competitive Advantage of Sustainable Infrastructure (2014). Available at: <http://3gf.dk/en/events/3gf-2014/ideas-lab/creating-a-competitive-advantage-for-resilient-infrastructure-in-the-financial-market/>.

Дата надходження авторського оригіналу в редакцію: 19. 12. 2016 р.

Цель. Цель статьи состоит в обосновании необходимости введения в научный оборот, определении сущности и основных детерминантов устойчивой конкурентоспособности инфраструктурных систем.

Методы. В процессе исследования использованы следующие методы и приемы познания: теоретическое обобщение и сравнение, анализ и синтез, индукция и дедукция, группировка и классификация, моделирование.

Результаты. Обосновано значение и роль развития инфраструктуры в условиях глобализации. Определена сущность понятия «устойчивая конкурентоспособность инфраструктурных систем», обоснована его связь с понятием «устойчивая конкурентоспособность страны», определены основные факторы и условия обеспечения устойчивой конкурентоспособности инфраструктурных систем. Использование результатов проведенного исследования при разработке стратегии обеспечения конкурентоспособности, социально-экономического роста и развития Украины позволит повысить эффективность государственных усилий в указанных выше направлениях, обеспечить их инклюзивность и согласованность.

Ключевые слова: конкурентоспособность, устойчивая конкурентоспособность, инфраструктура, инфраструктурная система, устойчивая конкурентоспособность инфраструктурных систем.

Objective. The objective of the article is to substantiate the necessity of introducing into the scientific circulation, determining the nature and key determinants of sustainable competitiveness of infrastructure systems.

Methods. Following methods and techniques of knowledge were used during the study: theoretical generalization and comparison, analysis and synthesis, induction and deduction, grouping, and classification modeling.

Results The importance and role of infrastructure development in the context of globalization was substantiated. The essence of the term “sustainable competitiveness of infrastructure systems” was determined, it was proved the connectedness between terms “sustainable competitiveness of country” and “sustainable competitiveness of infrastructure systems”, basic factors and conditions of the providing sustainable competitiveness of infrastructure systems were determined. Using of the results of the study during the creation of competitiveness, socio-economic growth and development strategy of Ukraine will increase the efficiency of government efforts in the above areas, ensure its consistency and inclusion.

Keywords: competitiveness, sustainable competitiveness, infrastructure, infrastructure system, sustainable competitiveness of infrastructure systems.